

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ САНАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ: СУТНІСТЬ ТА ФУНКЦІЇ

(Представлено д.е.н., проф. Хруш Н.А.)

Розкрито сутність санації за різними аспектами дослідження серед яких виділено історичний, економічний, фінансовий, функціональний, правовий, соціальний та організаційний аспекти. Особливу увагу приділено організаційному аспекту дослідження санації, в структурі якого запропоновано виділяти два блоки: структурний та блок стадій і етапів. Ключовим моментом організації процесу санації визначено вибір способів об'єднання учасників у злагоджену єдину систему (структурний блок), що відображено в організаційному середовищі процедури санації. Новим підходом у визначенні сутності санації є виділення функцій санації з позиції макро- та мікрорівнів. За результатами дослідження з'ясовано основні характерні ознаки санації як економічної категорії та запропоновано визначати її сутність за основними напрямками: змістом, формою прояву, перспективною спрямованістю, обумовлюючими чинниками, джерелами фінансування. За допомогою наукових методів аналізу, синтезу і логічного узагальнення запропоновано власне визначення поняття «санація».

Ключові слова: санація підприємств, суб'єкти санації, функції санації.

Постановка проблеми. Процес оздоровлення стає для багатьох підприємств необхідною умовою подальшого існування і ефективного функціонування в сучасній трансформаційній ринковій економіці. Санація перш за все стосується підприємств, які тимчасово потрапили в скрутне становище і володіють достатнім потенціалом для подальшого розвитку. За умов своєчасного проведення комплексу санаційних заходів вони можуть розрахуватися з боргами та продовжити свою діяльність. Однак за браком належного теоретико-методичного забезпечення санації підприємств, через дефіцит кваліфікованого менеджменту, прогалини у законодавстві, високий динамізм економічних трансформацій господарського комплексу країни й інших суб'єктивних та об'єктивних причин, більшість з потенційно життєздатних підприємств України стають банкрутами.

Аналіз результатів останніх досліджень та публікацій. Питаннями сутності та управління санацією, вибору ефективних методів відновлення платоспроможності, створення дієвих механізмів управління займалися вітчизняні та зарубіжні вчені: О.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, А.В. Череп, Т.М. Білоконь, М.Титов, І.Н. Карпунь, Т.В. Пепа, В.О. Федорова, А.Б. Кондрашихін, Дж.К. Ван Хор, Й.Ансофф та інші дослідники. Незважаючи на суттєвий вклад, який внесли вчені у теоретичні основи управління санацією, трактування цього поняття залишається досі неоднозначним, адже серед науковців існують розбіжності у формуванні його сутнісних характеристик, цілей, класифікації та засобів. Саме тому необхідно всебічно дослідити різні підходи до трактування сутності санації, що дозволить визначити її роль і місце в антикризовому управлінні та стане передумовою формування дієвих механізмів оздоровлення підприємств.

Метою дослідження є розкриття та уточнення сутності санації шляхом визначення основних функцій і характерних ознак, що притаманні їй.

Викладення основного матеріалу. Санація є складним і комплексним поняттям, і його можна розглядати з різних боків – історичного, правового, фінансового, економічного, функціонального тощо. Саме тому на основі дослідження наукової літератури [1–16] нами було визначено характерні ознаки, що притаманні поняттю санації за різними аспектами (табл. 1).

З історичної точки зору, санація походить від латинського «sanare», що означає «видування», «оздоровлення».

В економічному аспекті санація підприємства являє собою модель дій з коригування завдань та розподілу ресурсів підприємства для досягнення поставлених цілей в умовах динамічності та невизначеності зовнішнього середовища.

Фінансовий та функціональний аспекти досить широко розкриті у роботах вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів, і у широкому розумінні характеризують санацію як сукупність заходів із відновлення та забезпечення життєздатності підприємства. Правовий аспект дослідження санації найповніше відображений у законодавчій базі, де законодавець виділяє поняття «санації» як судової процедури банкрутства та санації боржника до порушення справи про банкрутство, які чітко розмежовуються.

Тлумачення сутності санації за різними аспектами дослідження
(авторська розробка)

Аспекти дослідження	Характерні ознаки	Джерела
Історичний	походить від латинського «sanare», що означає «видужання», «оздоровлення», «лікування»	[1, 7, 9–13]
Економічний	порятунок, відновлення життєздатності суб'єкта, що перебуває в кризі	[1, 7]
Фінансовий	сукупність заходів для усунення збитків, фінансової стабілізації підприємства та покращення його фінансового стану за рахунок зовнішніх та внутрішніх джерел фінансування	[1, 7]
Функціональний	сукупність фінансово-економічних, виробничо-технічних, організаційно-правових та соціальних заходів, спрямованих на досягнення чи відновлення платоспроможності, ліквідності, прибутковості і конкурентоспроможності підприємства-боржника в довгостроковому періоді	[9,10]
Правовий	санація здійснюється під час провадження у справі про банкрутство з метою запобігання ліквідації боржника і спрямованих на оздоровлення його фінансового стану, а також на задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів	[1,7,9]
Соціальний	фінансове оздоровлення підприємства-боржника направлене на покращення соціальної безпеки окремо працівників підприємства і держави в цілому	[4, 5, 10]
Організаційний	процес оздоровлення підприємства за рахунок спільної праці фізичних та юридичних осіб, які уповноважені власниками суб'єкта господарювання чи силою закону здійснювати систему заходів спрямованих на досягнення мети санації	Авторське трактування

У сучасних літературних джерелах міститься широка гама поглядів на визначення сутності санації, більшість з яких торкається її форм, джерел фінансування та функціональних особливостей здійснення. Водночас, зовсім мало уваги приділяють соціальному аспекту дослідження санації. Окремі аспекти даного питання висвітлені в працях В.В. Єрмакова, О.О. Терещенка, Л.О. Лігоненко та ін. [5, 10].

У той же час багато важливих аспектів регулювання соціально-трудова відносин у процесі санації підприємства потребують подальшого дослідження, адже кожне тлумачення має соціальний зміст, оскільки суб'єкт господарювання взаємопов'язаний з життям територіальної громади, а його виробнича діяльність тісно переплетена з інтересами багатьох людей.

Важливим елементом соціального аспекту санації є реакція мешканців території стосовно наслідків зупинки виробництва, перепрофілювання підприємства, скорочення робочих місць тощо.

Також велике значення при цьому має захист інтересів працівників підприємства-боржника, вибір сценарію банкрутства та санації, який є найбільш відповідним щодо перспектив соціально-економічного розвитку території, де функціонує боржник, та її мешканців [13, С. 53].

Вивчення соціального змісту дозволить точніше визначати цілі заходів фінансового оздоровлення, що плануються, а після їх завершення — комплексно оцінити досягнутий соціально-економічний результат.

Серед науковців недостатньо дослідженим, на нашу думку, залишається організаційний аспект трактування сутності санації. Автори В.П. Ельсуков, В.С. Каменков, Б.І. Конанов, А.І. Миронченко [2, С. 43] ототожнюють санацію з процедурою, що передбачає заходи щодо фінансового оздоровлення боржника, тобто відновлення платоспроможності, що певним чином можна віднести до організаційного аспекту, проте дане визначення є досить вузьким і не розкриває усього змісту та складових даного аспекту.

На думку авторів організаційний аспект дослідження санації полягає у визначенні суб'єктів (органів, посад тощо), які беруть участь у процесі санації, і встановлюється порядок їх взаємодії та виділенні етапів і функцій процесів управління санацією. Саме тому у межах організаційного аспекту можна виділити два блоки [14]:

1) структурний – характеризує учасників процедури санації, порядок їх взаємодії, розподіл виконання основних управлінських функцій між елементами організаційної структури управління;

2) стадій і етапів – характеризує процес санації як стадії та етапи, що змінюються в часі та мають свою тривалість. При цьому, існують три основні види виділення етапів:

- пов'язані з характеристикою управління як процесу досягнення мети: цільовизначення, цілепокладання та цілереалізації;
- пов'язані з організаційною діяльністю суб'єкта управлінської діяльності: підготовка, прийняття та виконання управлінського рішення;
- дії суб'єкта управлінської діяльності, їх ще називають основними управлінськими функціями: аналіз, прогнозування, планування, організація, регулювання, контроль.

Більш детально розглянемо кожен блок організаційного аспекту.

Ключовим моментом організації процесу є вибір способів об'єднання учасників у злагоджену, єдину систему (структурний блок). Це досягається шляхом встановлення між ними залежності на основі єдності інтересів і результатів спільної діяльності.

Встановлення організаційних та економіко-правових відносин між учасниками перетворює розрізнені виконавців у високопродуктивну групу, здатну реалізувати єдину для них мету [16].

Перелік суб'єктів, які беруть участь в санації підприємства і їх взаємовідносини відобразимо у вигляді таблиці 2.

Головними у відносинах фінансової санації є саме ті суб'єкти, які мають вирішальний вплив на систему відносин.

Таблиця 2

Організаційне середовище процедури санації (структурний блок)*

Групи суб'єктів	Суб'єкти	Економіко-правові відносини і повноваження
1	2	3
Сторони у процедурі санації	підприємство-боржник	розробляє план досудової санації, надає інформацію щодо фінансового стану, наявності санаційного потенціалу підприємства, задовольняє вимоги кредиторів, працівників
	кредитори (конкурсні кредитори, забезпечені кредитори – фізичні або юридичні особи, фінансово-кредитні інститути, контрагенти, а також органи державної податкової служби та інші державні органи)	облік результатів проходження справи про банкрутство і стану погашення боргів, контроль за діями керуючого санацією, підприємства-боржника, господарського суду або інших зацікавлених осіб. Комітет кредиторів приймає участь у затвердженні плану санації, здійснює контроль за ходом виконання плану санації, розглядає звіт керуючого санацією

Продовження табл. 2

Інші учасники у санації	керуючий санацією (арбітражний керуючий)	фізична особа, суб'єкт незалежної професійної діяльності, яка має свідоцтво про право на здійснення діяльності арбітражного керуючого і внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих (розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів) України, призначається відповідно до рішення господарського суду. Організовує здійснення санації боржника, а саме: розробляє та подає до господарського суду схвалений та погоджений відповідно до Закону план санації боржника, має право розпоряджатися майном боржника з урахуванням обмежень, передбачених Законом; укладати від імені боржника мирову угоду, цивільно-правові, трудові та інші угоди; подавати заяви про визнання угод, укладених боржником, недійсними, забезпечувати виконання заходів з фінансового оздоровлення
	Господарський суд	є обов'язковим учасником відносин санації. Зобов'язаний супроводжувати будь-яку з процедур банкрутства на підвідомчій йому території розташування господарського суб'єкта та реагувати на поточні пропозиції сторін у процедурі санації видання відповідних рішень, ухвал, а

	само: затверджує план досудової санації, бере участь у виявленні кредиторів та інвесторів, бажаючих взяти участь в санації боржника, виносить ухвалу про проведення санації боржника, може зняти арешт з майна боржника, якщо такий перешкоджає виконанню плану санації, призначає керуючого санацією, затверджує план санації, здійснює контроль за роботою комітету кредиторів, змінює строки проведення процедур і кандидатур керуючого санацією, затверджує звіт керуючого санацією
державний орган з питань банкрутства	повноваження визначені Законом [15, ст. 2] щодо: організації системи підготовки та видачу свідоцтва про право на здійснення діяльності арбітражних керуючих, розпорядників майна, керуючих санацією, ліквідаторів; здійснення контролю за діяльністю призначених господарським судом керуючих санацією; підготовку та затвердження типових документів щодо проведення процедур банкрутства та санації
контролюючі органи (Фонд державного майна України, податкові органи, ПФУ, фонди соц.страхування, антимонопольний комітет України, представники органів місцевого самоврядування та інші)	органи, які представляють інтереси держави у процесі провадження справи про банкрутство як кредитори із податкової заборгованості, уповноважені управляти державним майном, надавати державну фінансову підтримку підприємству-боржнику у вигляді: списання заборгованості та штрафних санкцій, надання податкових пільг та дозволів на порушення законодавства, субсидювання, надання кредитів тощо
власник майна боржника (уповноважений орган або особа)	може виконати зобов'язання боржника у процедурі санації за рахунок власних коштів, достатніх для погашення всіх вимог конкурсних кредиторів
<i>Закінчення табл. 2</i>	
санатори, інвестори (фізичні та юридичні особи, які приймають участь у фінансуванні санаційних заходів)	беруть участь в санації підприємства-боржника шляхом переведення на них його боргу, задоволення вимог кредиторів і виконання його зобов'язань перед бюджетом та цільовими фондами, проведення реструктуризації (повній або частковій зміні власника, його статутного фонду на користь санатора)
аудитори, незалежні експерти, консультанти	здійснюють санаційний аудит, оцінюють санаційну спроможність, надають консультації
професійні учасники ринку цінних паперів — торговці, реєстратори, депозитарії	надання консультацій. Для суб'єктів фінансового ринку необхідні відповідні ліцензії на здійснення страхових, довірчих, валютних операцій
працівники підприємства-боржника, трудовий колектив	є безпосередніми виконавцями санаційних заходів, можуть надавати фінансову допомогу, у вигляді відстрочення або відмови від винагороди за виробничі результати; надання позик; купівлі працівниками акцій свого підприємства
інші особи (юридична особа, створена за участі боржника; керівник боржника; особи, що входять до складу органів управління боржника, головний бухгалтер (бухгалтер) боржника, у тому числі і звільнені з роботи за рік до порушення впровадження у справі про банкрутство; інші особи)	закон виділяє в особливу групу зацікавлених осіб стосовно боржника, до якої входять юридичні особи, створені з участю боржника. Цей захід попереджує «відкачку» активів боржника шляхом корпоративних інструментів. Керівник боржника та особи, що входять до складу органів управління боржника, зокрема, головний бухгалтер чи бухгалтер боржника, спроможні досить ефективно впливати на господарську діяльність. Тому їхня участь в управлінні фінансовою санацією обмежується законодавче. Особи, які знаходяться у родинних стосунках (подружжя, діти, батьки, брати, сестри, онуки) також можуть залучатися до фінансової санації, але з урахуванням певних обмежень

*Примітка: розроблено автором на основі джерел [13, 15]

Варто підкреслити, що сутність будь-якої економічної категорії розкривається у її функціях. Проведений аналіз літературних джерел з даної проблематики показав, що більшість авторів не розглядають функції санації і не виділяють їх класифікацію. Лише професор В.П. Мартиненко розглядає функції санації за такими ознаками як: залежно від тривалості (стратегічна, тактична, оперативна); залежно від змісту та напрямку діяльності (фінансово-економічна, організаційно-правова, технічна, виробнича, маркетингова, кадрова).

На нашу думку, виділення функцій є новим підходом до визначення сутності санації і дозволить удосконалити понятійно-категорійний апарат даної економічної категорії та дозволить більш точно визначити напрямки оздоровлення підприємства.

Під функціями санації розуміємо зміст діяльності, напрям реалізації плану оздоровлення в організації з метою змін відповідних соціально-економічних характеристик суб'єкта господарювання на більш ефективні [6, С. 87].

Як було зазначено раніше, значення санації можна розглядати на макро- і мікрорівні. Саме тому функції санації доцільно, на наш погляд, розглядати з позиції макро- і мікрорівнів (рис.1).

Так на мікрорівні можна виділити перерозподільну, попереджувальну (або запобіжну), функцію планування, стимулюючу та контрольну функції.

Перерозподільна функція передбачає перерозподіл фінансових ресурсів між суб'єктами санації (підприємством-боржником, кредиторами, власниками, державою (в особі органів влади), працівниками, санаторами та іншими зацікавленими особами), які виникають у процесі виконання плану санації, реалізації санаційних заходів та інших процедур.

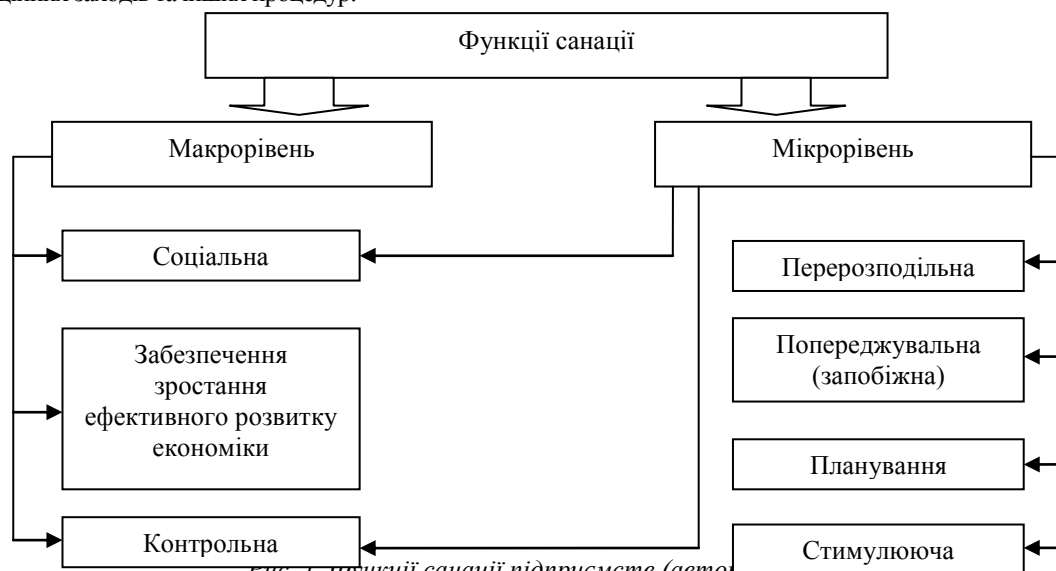

Рис. 1. Функції санації підприємств (авторська розробка)

Дана функція спрямована на досягнення врегулювання заборгованостей між усіма суб'єктами економічних відносин та передбачає використання фінансових ресурсів як залучених коштів тільки на комерційних умовах (без пільг, розстрочок), причому запозичення здійснюються на ринку кредитних послуг та в держави.

На рівні підприємства вона полягає у здатності суб'єкта акумулювати, використовувати та перерозподіляти відповідний обсяг фінансових ресурсів для виконання обов'язків перед працівниками, власниками, інвесторами, керуючим санацією та кредиторами.

Отже, перерозподільна функція передбачає перерозподіл власності на засоби виробництва у господарстві, залучення додаткових активів у господарську діяльність та накопичення капіталу на користь окремих суб'єктів відносин.

Попереджувальна (запобіжна) функція санації спрямована на недопущення банкрутства і ліквідації підприємства, а всі санаційні заходи, виконувані учасниками даного процесу носять превентивний характер.

Планування вважається головною функцією менеджменту загалом, антикризового управління зокрема, і безперечно однією з основних функцій санації. Санаційний план є основним документом, який регламентує проведення оздоровчих заходів на підприємстві. Розробкою санаційної концепції (плану) за дорученням власників чи керівництва підприємства займаються консалтингові фірми у тісному взаємозв'язку з внутрішніми службами контролінгу (якщо вони є на підприємстві). Якщо ж санація

здійснюється в рамках провадження справи про банкрутство, то план санації за дорученням господарського суду розробляє керуючий санацією.

Стимулююча функція санації спрямована на сприяння активізації господарської діяльності суб'єктів підприємництва. На мікрорівні вона полягає у розробці й використанні стимулів до ефективної взаємодії суб'єктів роботи та їх високорезультативній праці. Під стимулом розуміють те, що спонукає, заохочує до певних дій того чи іншого господарюючого суб'єкта з метою отримання насамперед визначеного результату. Так розробка системи мотивації суб'єктів, безпосередньо виконуючих функціональні повноваження, дозволить, на думку авторів, впливати на них для досягнення найбільшої ефективності санації.

Стимулююча функція санації виражається для власників підприємства, керуючого санації та інвесторів у необхідності пошуку та застосування на підприємстві таких новітніх і ефективних методів планування, організації та управління процесом (від технологічних до фінансових), що дозволять відновити платоспроможність, прибутковість, конкурентоспроможність та досягти економічного зростання у майбутньому. Також стимулююча функція на підприємстві обумовлена і зацікавленістю працівників в ефективності проведення санації. Перш за все, успішне оздоровлення підприємства дозволить зберегти робочі місця та злагоджений трудовий колектив, крім того в процесі санації працівники зможуть отримати заборгованість по заробітній платі, а після її закінчення мати постійний заробіток в майбутньому. Для санатора спонукальним мотивом участі у фінансовому оздоровленні підприємства-боржника може бути ефект синергізму, пов'язаний з новими можливостями внутрішньої кооперації, диверсифікації продукції або ринків збуту своєї продукції, збереження надійного постачальника сировини і матеріалів тощо. Безперечно, активної участі кредиторів у фінансовому оздоровленні можна очікувати тільки тоді, коли внаслідок санації та збереження підприємства-боржника вони отримають повніше задоволення своїх вимог, ніж за його ліквідації. Підсумовуючи сказане, можна зазначити, що санація є важелем активізації господарства.

Контрольна функція передбачає відстеження перебігу економічних процесів і дотримання суб'єктами економічних відносин господарської дисципліни з метою виявлення її правопорушників. Контрольну функцію санації можна розглядати як на мікро-, так і на макрорівнях, адже вона має всеохоплюючий характер. Необхідність зовнішнього контролю за ефективністю санаційних заходів виникає у кредиторів, інвесторів, контрольних органів, держави. Внутрішній контроль є дієвим інструментом стимулювання до підвищення фінансової відповідальності та продуктивності як окремих працівників, центрів прибутковості, структурних підрозділів, так і підприємства в цілому.

Крім контрольної, на макрорівні санація виконує соціальну функцію та функцію забезпечення зростання ефективного розвитку економіки.

Соціальна функція санації особливо актуальна при санації містоутворюючих підприємств, що визначають соціально значимі напрями розвитку місцевого управління та регіону. Соціальна функція на макрорівні спрямована на протистояння безробіттю, через оздоровлення підприємств і, відповідно, збереження робочих місць. На мікрорівні оздоровлення підприємства буде сприяти збереженню певного рівня соціальної безпеки для кожного окремого працівника, забезпечуючи його робочим місцем та заробітною платнею.

Санація на макрорівні спрямована на збереження та забезпечення господарського розвитку економічно перспективних суб'єктів підприємницької діяльності, підвищення їх адаптивності до умов ринку, оздоровлення пріоритетних для країни галузей, функціонування яких забезпечить зростання ефективного розвитку економіки. Саме тому, на нашу думку, доцільно виділити таку функцію санації. Це підтверджено досвідом зарубіжних країн, які використовують санаційні процеси для нарощування економічного потенціалу держави.

Що стосується України, то на сьогоднішній день дана функція не виконується в повному обсязі. Така ситуація в нашій країні пов'язана з рядом об'єктивних і суб'єктивних причин: малим строком існування та розвитку інституту банкрутства (близько 20 років), недосконалістю законодавчої бази регулювання санації, складними економічними і політичними трансформаціями в розвитку держави, недосконалістю існуючих механізмів управління санацією та можливістю їх запровадження в практичну діяльність підприємств тощо. Враховуючи системний характер соціально-економічної кризи, вплив держави повинен відбуватися не на один із факторів, а на всю їх сукупність, що забезпечує підвищення ефективності як окремого сектору економіки, так і економічної системи в цілому.

Основними передумовами здійснення санацією цієї функції на макрорівні повинна стати насамперед державна політика з питань банкрутства та санації, здійснення якої покладене на сьогоднішній день на Міністерство юстиції України. Зокрема, Міністерством за останні 2 роки затверджена вся необхідна нормативно-правова база, створені територіальні органи з питань банкрутства у складі головних управлінь юстиції по всій Україні, здійснені всі необхідні заходи організаційного, кадрового та матеріально-технічного характеру, що стане підґрунтям для удосконалення механізмів санації і забезпечення зростання ефективного розвитку економіки.

Для реалізації зазначених функцій потрібен відповідний дієвий фінансовий механізм, який вміщує всю сукупність економічних, організаційно-правових форм фінансових відносин у народному господарстві, методи й умови фінансування, кредитування, форми управління системою і контролю за ними.

Розглядаючи санацію як економічну категорію, нами було виділено ряд характерних ознак, що притаманні їй (табл. 3).

Аналіз існуючих в зарубіжній та вітчизняній літературі визначень санації дав змогу дійти висновку, що для формування повного уявлення про економічну сутність категорії санації підприємства, її визначення повинно вміщувати такі елементи: зміст явища санації; форми прояву; перспективна спрямованість (очікувані результати); обумовлювані чинники; джерела фінансування. Вивчення існуючих трактувань показало, що вони містять дещо різнопланові бачення в рамках одного або кількох із виділених нами структурних елементів визначення поняття санації.

Таблиця 3

*Характерні ознаки санації як економічної категорії
(авторська розробка)*

Ознака	Характеристика
історичність	санація як категорія склалася історично, має свої специфічні риси зародження в різних країнах, які проявляються й у сучасних умовах;
плановість	реалізація санації здійснюється на основі затвердженого плану (в судовому або позасудовому порядку);
юридичність (правовий характер)	санація регулюється дією спеціального закону, проходить в рамках судового провадження (судова санація), може спричинити зміни юридично-правового характеру, процедура санації проводиться з урахуванням строків визначених законодавством

Підсумовуючи проведений аналіз сутності поняття санації, можна зробити висновок про те, що санація підприємства є:

- за змістом: процесом структурних перетворень на підприємстві шляхом здійснення заходів організаційно-економічного, техніко-технологічного, фінансового, соціального та правового характеру;
- за формою прояву: економіко-правовий процес (досудовий або судовий) щодо оздоровлення підприємства шляхом впровадження комплексу заходів зацікавленими суб'єктами та органами, в обумовленому законодавством порядку;
- за перспективною спрямованістю: засобом відновлення та покращення показників діяльності підприємства, його фінансового стану (платоспроможності, ліквідності, прибутковості), що призводить до зростання його ринкової вартості та конкурентоспроможності в довготривалій перспективі;
- за обумовлюючими чинниками: способом адаптації діяльності підприємства до змін зовнішнього та внутрішнього середовищ функціонування;
- за джерелами фінансування: інвестиції оздоровлення неспроможного боржника, надання йому фінансової допомоги з боку власника майна, кредиторів та інших юридичних і фізичних осіб (у тому числі й іноземних).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, місце та роль санації в антикризовому управлінні є дуже значними, що підтверджено наведеними вище висновками автора, і врахування їх для здійснення ефективного управління підприємством є необхідним.

Саме тому нами запропоновано уточнити поняття «санація» та розуміти під ним економіко-правові відносини між суб'єктами, які виникають під час впровадження системи заходів щодо оздоровлення фінансово-господарського становища боржника та задоволення в повному обсязі або частково вимог кредиторів.

Отже, санація це складна економічна категорія, для повного розуміння якої, необхідне подальше, детальне наукове дослідження її видів, інструментів та напрямків розвитку в системі антикризового управління підприємством.

Список використаної літератури:

1. *Бланк И.А.* Управление финансовой стабилизацией предприятия / *И.А. Бланк.* – К. : Эльга, 2003. – 483 с.
2. *Антикризисное управление предприятием / В.П. Ельсуков, В.С. Каменков, Б.И. Кононов, и др.* – М. : Аверсэв, 2003. – 574 с.

3. Білоконь Т.М. Санація підприємств: організаційно-економічний механізм : монографія / Т.М. Білоконь, Л.М. Несен. – Вінниця : ВНТУ, 2010. – 152 с.
4. Грішнова О.А. Особливості регулювання соціально-трудових відносин в процесі санації підприємства / О.А. Грішнова, А.О. Нацевич // Вісник Хмельницького національного університету. – 2011. – № 2. – Т. 3. – С. 214–220.
5. Єрмаков В.В. Менеджмент організації в умовах кризи / В.В. Єрмаков. – М. : МПСІ, 2000. – 358 с.
6. Мартиненко В.П. Функції санації промислових підприємств / В.П. Мартиненко // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону : наук. зб. – Івано-Франківськ : Прикарпат. нац. ун-т, 2011. – Вип. 7. – Т. 2. – С. 87–91.
7. Титов М. Банкрутство: Матеріально-правові та процесуальні аспекти / М.Титов. – Х. : Консул, 1997. – 197 с.
8. Череп А.В. Фінансова санація та банкрутство суб'єктів господарювання : навч. посібник / А.В. Череп. – К. : Кондор, 2006. – 378 с.
9. Оцінка і діагностика фінансової стійкості підприємства : монографія / М.О. Кизим, В.А. Забродський, В.А. Зінченко та ін. – Харків : ВД «НЖЕК», 2003. – 144 с.
10. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 412 с.
11. Карпунь І.Н. Антикризові заходи на підприємстві: управління, стратегія, цілі та завдання : монографія / І.Н. Карпунь. – Львів : Магнолія-2006, 2008. – 440 с.
12. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент : підручник / Г.О. Крамаренко, О.Є. Чорна. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – С. 446–465.
13. Кондрашихін А.Б. Фінансова санація і банкрутство підприємств : навч. посібник / А.Б. Кондрашихін, Т.В. Пєпа, В.О. Федорова. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 208 с.
14. Кунєв Ю.Д. Управління в митній службі : підручник / Ю.Д. Кунєв ; за заг. ред. Ю.Д. Кунєва. — К. : Центр навчальної літератури, 2006 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://readbookz.com/pbooks/book-10/ua/chapter-644/>.
15. Закон України «Про внесення змін до Закону України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом"» : прийнятий Верховною Радою від 22.12.2011 № 4212-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
16. Шегда А.В. Менеджмент : підручник / А.В. Шегда. — К. : Знання, 2004. — 687 с.

ДОНЧЕНКО Тетяна Віталіївна – старший викладач кафедри фінансів та банківської справи Хмельницького національного університету.

Наукові інтереси:

– управління фінансовою санацією підприємств.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2013

Донченко Т.В. Теоретичні основи санації підприємств: сутність та функції
Донченко Т.В. Теоретические основы санации предприятий: суть и функции
Donchenko T.V. Theoretical basis of readjustment of enterprises: the essence and functions

УДК 658.14:65.016.8

Теоретические основы санации предприятий: суть и функции / Т.В. Донченко

Раскрыта сущность санации по различным аспектам исследования, среди которых выделены исторический, экономический, финансовый, функциональный, правовой, социальный и организационный аспекты. Особое внимание уделено организационному аспекту исследования санации, в структуре которого предложено выделять два блока: структурный и блок стадий и этапов. Ключевым моментом организации процесса санации определено выбор способов объединения участников в согласованную единую систему (структурный блок), что отражено в организационной среде процедуры санации. Новым подходом в определении сущности санации является выделение функций санации с позиции макро- и микроуровней. По результатам исследования установлено основные характерные признаки санации как экономической категории и предложено определять ее сущность по основным направлениям: по содержанию, по форме проявления, по перспективной направленности, по обуславливающим факторам, по источникам финансирования. С помощью научных методов анализа, синтеза и логического обобщения предложено свое определение понятия «санация».

Ключевые слова: санация предприятий, субъекты санации, функции санации.

УДК 658.14:65.016.8

Theoretical basis of readjustment of enterprises: the essence and functions / T.V. Donchenko

The essence of readjustment on various aspects of the study including such aspects: historical, economic, financial, functional, legal (law), social and organizational. Particular attention is paid to organizational aspects of readjustment research in the structure which proposed to allocate two units: structural and power stages and phases. The key point of the process of readjustment defined range of ways to combine members into cohesive, unified system (structural unit), which is reflected in the organizational environment of the rehabilitation procedure. A new approach in determining the nature of rehabilitation is getting functions readjustment of the position of macro and micro levels. The study found the main characteristics of rehabilitation as an economic category and asked to determine its nature in key areas: content, in the form of manifestation by promising direction for causing factors by source of funding. Using scientific methods of analysis, synthesis and logic synthesis proposed definition of «readjustment».

Keywords: readjustment, subjects of readjustment, functions of readjustment.